

IFIQK OWO KE ABAÑA UTOM OBOT ME NTE ABASI OKOBOTDE ÑKPQ?

Genesis 1:1-31; 2 Peter 3:1-14

QYQHQ UKPEP-ÑKPQ 92

Eke Ikpọ Owo

IKQ IBUOT: “Koro ke Enye ke ekebot kpukpru ñkpọ ke enyọñ ye ke isọñ, se enyin owo okutde ye se enyin owo mikwe, mme mmọ edide ndidem, mme edide mbọñ, mme edide mme andikara, mme edide mme ada-idaha; ekebot kpukpru ñkpọ oto ke Enye, enyuñ ebot kpukpru ñkpọ enọ Enye” (Ñwed Mbon Colossae 1:16).

I Odudu Emi Okoñde Akan, Edi Ikọ Abasi

1. Abasi ama ebebem iso ekere mbiara uduot-owo, onyuñ anam Ikọ Esie añaña, John 1:3; Mark 10:6; Ñwed Mbon Rome 1:20; Ñwed Mbon Colossae 1:16
2. Ediwak owo esin odudu Abasi, Psalm 53:1; Ñwed Mbon Rome 1:21-25
3. Ediwak owo ke edomo ndinam ñkpọ nnọ mme ete iba, oro edi, se ifiok owo ekpepde ye se Ñwed Abasi ekpepde, Matthew 6:24; 2 Peter 2:12

II Mbon Nsahi Ke Ukperedem Ini

1. Nnyin ikpenyene ndinim ke akpanikọ nte ke Abasi edi Andibot, idighe ndikabare nnim nte ke “ñkpọ ekenyuñ eworọ edu ntre,” 1 Ñwed Corinth 15:38-41; Genesis 1:1-31
2. Nnyin ikpenenike nte ke owo ama ọduọ, Genesis 3:1-24
3. Esuene enyuñ esin ukpep-ñkpọ eke midighe akpanikọ, 2 Peter 3:1-14

III Edidomo Ini

4. Abasi esin ifiok owo ke ndek, 1 Ñwed Corinth 1:19-21; 2:6-8; 3:19, 20; James 3:15
5. Ñwed Abasi enyene ndidi nda-usuñ ye odudu nnyin, Ecclesiastes 12:14; Eriyarare 22:18, 19.

SE EKPEPDE EBAÑA

Odudu Emi Ñwed Abasi Enyenede

Eyen Abasi emi ama ekenyene ifiok abaña ukpuhọre uwem emi otode odudu Spirit, emi ama okonyuñ abuana ke mme eñwọñ emi enọde enye oto ke Ikọ Abasi, itie kiet ke Ñwed Abasi emi etiñde ntem ete, “Ke eritọñ Abasi okobot enyọñ ye isọñ,” ekpedi iborọ emi otimde anam añaña nte owo ye ererimbot eketọñde edu. Edi ama edi mmọ emi minimke ke akpanikọ, mbon nsahi, ye mmọ emi efumide ikọ Abasi, ke usuñ ekededi, enyene ndinam mmọ enim ke akpanikọ oto ke ediyarade idiok ukpep-ñkpọ owo ñwut mmọ. Edi akpanikọ ete ke esit owo nsahi eyeka iso ke ndinam idiok-ñkpọ, onim nsu ke akpanikọ, onyuñ edi asua ye Abasi: “Koro erikere ñkpọ obukidem edi eriñwana ye Abasi; koro utọ esit oro misukke ibuoit inọ ibet Abasi, minyuñ ikemeke ndisuk ibuoit” (Ñwed Mbon Rome 8:7).

Ndisin Abasi

Ukpep-ñkpọ emi ọdọhọde ete ke ñkpọ okonyuñ ọwọrọ ntre odu inyeneke ufañ inọ Abasi. Kiet ke otu akani mme ekpep-ñkpọ oro ọkọdọhọ ete: “Edieke adade Abasi esin ke itie kiet, afo emekeme ndida Enye nsin ke kpukpru ebiet.” Edieke enyime se ifiok owo ekpepde ke abaña “Ifiok-Abasi” oro edi ndinyime se mmọ ekotde abasi: “Abasi utom obot, mme ekondo, kpukpru edi ukem.” Odu ndusuk owo emi etiñde ete ke owo edi Abasi. Ke Ikọ Esie, Abasi ama etiñ ete ke ndusuk owo eyekañ Imọ: “Ndisime owo ọdọhọ ke esit esie, ete, Abasi iduhe.”

Kiet ke otu mme mfaña emi mme ekpep ifiok owo etiñde ke abaña Abasi, ye Ñwed Abasi edi ke ukpuhọre ye ñkọri iduhe ke ekikere eke abañade Abasi ye Ñwed Abasi, oro edi mme mbuk emi ekewetde nte mme nta-ifiok ererimbot etiñde. “Ke ini ifiok (nduñhọre utom-obot) mikoduhe.” Baba; ukpuhọre iduhe, koro mfọnmma Abasi ye mfọnmma Ikọ Esie ekedu toto ke eritọñ. Ufọn ndikpuhọre mmọ ikoduhe.

“Ubon Ebok”

Ke ata ediwak ufok-nwed, etiñ eno ñkpri nditọ ete ke mmọ eto ubon ebok; se ibañade ifiok owo owut idem ke kpukpru ebiet; oro edi ke Nwed Abasi ikemke ye ifiok nduñore utom-obot emi emana ntat-enyin emi oyomde. Etimere esit enyuñ ebiaña ata ediwak owo ke ukpep-ñkpọ emi; eneni ndien ete ke Nwed Abasi inenke, Satan onyuñ okut eti ifet ndida nduri mme owo nsioño ke usuñ Abasi: “eyenyuñ esio utọñ efep ke akpanikọ, enyuñ ewọñore ebine ikpikpu mbuk.”

Ata Akpan Ñkpọ

Mmọ emi etiñde ete ke Abasi iduhe ye mme asak-nsahi iyomke ndikere mbaña ini emi ererimbot ọkọtọñode odu, nte mmọ ekerede ebaña “nte owo ọkọtọñode” koro emi eneñere owut ete ke Edisana Abasi emi okobotde ofuri ererimbot odu. Mme ñwọrọ-nda ke otu mme andikpep ifiok eneni ke abaña utom-obot edi mmọ eke ekañde ete ke Abasi odu. Mmọ etiñ ete ke ana nte mmimọ ifre ibaña se ekpededi emi edọhọde ete ke ekenam owo “ekpri esisit akan mme angel,” inyuñ ikpep ñkpọ ibaña enye nte owo ekpekpemde abaña “ekpri nduyip.” Idighe mmem-mmem ñkpọ ndidiñọ me mmọ edi mmọ eke edọhọde ete ke Abasi iduhe, ke ntak emi mmọ edide mme nta-ifiok ererimbot, me ke mmọ edi mme ekpep ifiok eneni ke abaña utom-obot, koro mmọ edide mmọ eke edọhọde ete ke Abasi iduhe.

Ebeñe Idem Ndinim Nsu Ke Akpanikọ

Ke isua tọsin kiet ye ikie usukkiet tọñọ nte Christ akakpa, “akwa eyighe” ama odu. Ema eda ifiok nduñore utom-obot ke itie Abasi. Owo kiet ama etiñ ete ke ima ikop ndik ndinim Abasi ke akpanikọ oto ke uteñe emi imọ inyenede inọ ifiok nduñore utom-obot. Mmọ emi ekefiakde edem ekpọñ Abasi ema eda ifet emi enyime ukpep-ñkpọ Darwin emi akabañade “Ntọñọ kpukpru ñkpọ nte obot okonimde” emi ekemiñde esuan aña-aña eno mme owo ndikot ke isua 1959. Ata ifiok kiet ama onyime ete ke “ndo-ndo oro ekeyakde ukpep-ñkpọ (evolution) eno ofuri ererimbot, utibe edinam uyiri-idem ñwot ama adaha ada ke ofuri England ye edem usop-utin Europe.” Ke ebede oro, uwot-idem ke spirit ñko, ama etiene ukpep-ñkpọ ifiok eneni ke abaña utom-obot ke adaña nte ekesuk ekade iso ndikpep.

Iduọ Ikoduhe

Andikpep ifiok eneni ke abaña utom-obot (evolutionist) ekpep ete ke ufọn iduhe ndiyom Andinyaña koro owo mikọduhọ. Mmọ etiñ ete ke owo osuk akaka iso ọkọri. Mmọ enim nsu ke akpanikọ: “Ye kpukpru abiaña eke etode ukwañ ido etiene mmọ emi esosobo, sia mmọ minyimeke ndibọ ima akpanikọ, man enyaña mmọ. Emi esin Abasi ọdọñ abiaña ndinam utom ke esit mmọ, ete enim nsu ke akpanikọ” (2 Nwed Thessalonica 2:10, 11).

Etiñ Se “Ifiok Eneni ke Abaña utom-obot” (Evolution) Ọwọrọde

Kiet ke otu mme andikpep ifiok eneni ke abaña utom-obot (ñkọri) etiñ ete ke “ifiok eneni ke abaña utom-obot” (evolution) ada ọnọ ñkọri emi osuk akadeka iso ke unam ye eto kpukpru ini ke ofuri ererimbot.

Eda enye etiñ ebaña kpukpru usuñ ñkọri. Ebiaña ata ediwak owo oto ke ikọ oro “ifiok eneni ke abaña utom-obot” (evolution). Mmọ enim ke akpanikọ ete ke onyuñ ọwọrọ ñkpọ ndikọri ukem nte eto (oak) ọkọride oto eto (acorn), nditọ ikwọt ndikabare ikwọt, itut akabare ọfọñekpo, ndien owo ọkọri oto ñtọñ nsen-eyen, ye nte nsen-eyen okponde akabarede owo. Ukpep-ñkpọ ñkọri oro edi akpanikọ, idighe usuñ ukpep-ñkpọ ñkọri oro ke mme anditiene Darwin etiñ ebaña.

“Ifiok-eneni ke abaña utom-obot” (Evolution) nte atarade asuana ke usen mfin, owut ñkpọ eke adade itie ukem-ukem nte ido obot edide, emi Abasi minamke baba utibe-ñkpọ ndomo kiet ke esit, oro edi kpukpru ñkpọ eke edude uwem eketo akpa akani-ete emi okodude ke mmọñ ke akwa inyañ emi okodude ke ata anyan ebiet. Edi utom obot emi akade iso nsit-nsit tutu inuen, iyak, unam emi enyenede mbitmbit iyip, unam emi ebokde nditọ ke mmọñ-eba, ikpọk-ebok ye owo ekeme nditi ebiet-emi uwem mmọ ọkọtọñode ke esisit odu-uwem ñkpọ ke ediwak isua emi ekebede.

Emana Emi Ọwọrọde Odu Ke Idemesie

Ke ini ebupde ebaña ebiet emi “ñtọñọ uwem” okotode me nte ñkpọ ọkọwọrọde odu, andikpep ifiok eneni ke abaña utom-obot (evolution) etiñ ete ke imọ ifiokke Enye idinyuñ isopke nditiñ nte ke edi Abasi okobot. Ke unana idorenyin nte enye etiñde, uwem ọwọrọ oto nte ido obot edide, oro edi, ke uwem ọwọrọ oto mme ñkpọ eke minyeneke uwem. Enye onyuñ esidomo nditiñ ke ndidọhọ ete ke mme utọ ofum inañ emi ekotde carbon, hydrogen, nitrogen ye oxygen, ke unana idorenyin ediana kiet enyuñ ebomo, ndien se ikedade itie ekedi ekpri ñkpọ nditara, emi, ke ediwak isua ema ekebe, akabare edi owo. Edi enye itiñke ebiet nte mme ofum oro eketode.

Mme ọwọrọ-iso ke otu mme nduñgọre utom-obot (science) ema esin ndida se ewetde ebaña nte ñkpọ odude eto obot, koro mmọ edomo ediwak ini ndinam uwem odu, edi baba owo ndomo kiet ikemeke nditiñ ite ke imọ ima ikeme. Uwem ọwọrọ oto ke se inyenede uwem ikpọñ-ikpọñ. Ke Ñwed Abasi, nnyin imokot ebiet emi uwem okotode: “Ndien Jehovah Abasi obot owo ke ntan isọñ, onyūñ ọduọk ibifik uwem esin ke odudu ibuoet esie; ndien owo akabare edi ukpọñ eke odude uwem” (Genesis 2:7).

Mme Andisik-idaha

Odu mkparawa iren ye iban, ikpọ owo, iren ye iban, ye mme ọkwọrọ-ikọ, emi eyomde ndidu uwem ñkekem ye se “nduñgọre utom-obot” (“science”) ekpepde, edi mmọ inyimeke ite owo oto ubon ebọk. Mmọ etiñ ete ke imonim ite ke edi Abasi okobot ofuri ererimbot, edi ke iyom ndibuak ifiọk Abasi ọtọ kiet ye nduñgọre utom-obot ye ekikere eke ọwọrọde etop. Mmọ inyimeke ite ke owo ọwọrọ oto ubon unam emi edide ubak ukpep-ñkpọ ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolution) edi mmọ edu ke ndutime ke abaña ukpep-ñkpọ ikpọ itiat emi mme andikpep ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolutionists) ekpepde ete ke ema edu ke ata ediwak isua emi ekebede emi ekeikutde “mme ọkpọ owo emi ekebietde ebọk ọkọrọ ye mme unam emi miduhe aba emi ekerede ete ke esọñ” ukpep-ñkpọ ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolution).

Owo kiet ama etiñ ete ke owo ekeme ndidi andinim ukpep-ñkpọ ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolution) ke akpanikọ ye anditiene-Christ ñko edieke enye miyakke idemesie isin ntọtunọ-ntọtunọ ke ñkañ kiet me eken. Idighe mmem-mmem ñkpọ owo ndinim ukpep-ñkpọ emi etiñde ete ke kpukpru ñkpọ ekewọrọ edu ke unana idorenyin, ke ntre Edisana Abasi Andibot iduhe, ke owo ekekaka iso ekabare tutu enye oforo ata owo, ke ntre iduọ owo iduhe emi akpanamde enye oyom Andinyaña, ndien aka iso onim ke akpanikọ ete “Ke eritọñ Abasi okobot enyọñ ye isọñ,” nte Ñwed Abasi ọsọñde ete ke Enye akanam.

Edisuñi Abasi

Ukpep-ñkpọ ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolution) etiñ ete ke Jesus ọkwọrọ oto ererimbot, ke Enye ñko ọkwọrọ oto usuhọre idaha emi uwem okotode. Ke ukpep-ñkpọ ñkpri nditọ emi abañade nte ñkpọ edude ke iso-isọñ (Geography) andikpep ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolutionist) etiñ ntem abaña usuñ emi enye onimde ke akpanikọ nte ke Jesus okoto do amana: “Ke akpa, ọkọtọñ ke ekpri mbio emi odude ke mbat mkpọdihọ mmọñ, emi akakabarede edi ekpri ebiet emi ediwak ñkpri odu-uwem ñkpọ ekeyọhọde, emi uwem okonyuñ ọtọñde. . . oro ekabare edi ñkpri unam emi eketọñde ndinyoni. . . ekabare mbamba, ñkuku, iyak, ikwot, ekpọk, ikpọ unam emi inyenede mbiet-mbiet iyip (dinosaurs), unam-mbiet inuen emi inyenede mbiet-mbiet iyip (reptile-birds), kangaroo, ikpọ enim emi uduot mmọ miduhe aba, (mastodons) ebet, ebọk, akpa owo emi okodude ke ererimbot. . . ediwọrọ emi Abraham ọkwọrọde ọkpọñ obio emana esie, ediwọrọ Nditọ Israel ñkpọñ Egypt, ñkpri ido ukpono-Abasi eke mme Jew kpukpru emi edisuñ ke Mary edisana eyen-añwan Nazareth. Ini ama edikem emi ekedide usiere obufa usen, ndien uñwana obufa usen oro ekeke emana Jesus.” Oro ọwọrọ ete ke mikpedighe idet-omọn nnyin ikpekenyeneke Mary; ke mikpedighe ebọk, nnyin ikpekenyeneke Abraham; ke mikpedighe mbamba nnyin ikpekenyeneke Christ. Emi edi kiet ke otu mme ikọ-isuñi utit eyo: “Mmọ ekpuhọre ubọñ Abasi emi odude uwem ke nsinsi esin ke mbiet idem owo eke inyenede ndikpa, ye ke mbiet inuen, ye eke unam ukot inañ, ye se inyọnide” (Ñwed Mbon Rome 1:23).

Edidomo Iyip

“Iyip edi akpan ñkpọ” edi se owo eketiñde ke ini enye akañwanade ndinyime nte ke edidomo iyip ama ayarare owut ebuana owo ye ebọk. Ata-ifiọk nduñgọre utom-obot (scientist) ke enye ama “okodomo iyip” onyūñ ọduñgọre abaña, ama etiñ ete ke mmọ emi ekedomode iyip oro ikodomoke otim ọfọn. Ikọ Abasi etiñ ọnọ nnyin ete: “Koro uwem kpukpru unam edide iyip mmọ” (Leviticus 17:14). Ke ema ekewot ñkpri ñkpọ emi enọde iyip uwem (blood cells) ke edidomo iyip, iyip oro inyeneke aba uwem ndien ke mmọ esuk ekade iso eduñgọre, kpa nte eti ata-ifiọk nduñgọre utom-obot eketiñde ete ke “idighe baba ñkpọ kiet aba ikan mmọñ nsio-nsio oruk inuñ, utọ emi esidiade, emi odude ke mmọñ.” Ndien se ekesọñde ekot ete edidomọ “mmọñ-iyip” ọkwọrọ ikpikpu.

Abasi ama ọnọ kpukpru ñkpọ uwem ye ibifik “enye anam kpukpru mme idut eto ke ekpuk kiet ewọrọ ediduñ ke ofuri iso isọñ” (Utom Mme Apostle 17:26). Owo ikemeke ndida iyip nduñgọre mfiọk oruk emi owo otode, emi onyūñ ayarare ukem-ukem se Ikọ Abasi ọdọhọde ete ke Abasi ama ọnọ kpukpru ñkpọ uwem ye ibifik, “Enye anam kpukpru mme idut eto ke ekpuk kiet ewọrọ ediduñ ke ofuri iso isọñ.”

Emekeme ndifiọk oruk unam nto ke iyip. Mme andikpep ñkpọ mbaña ifiọk eneni ke abaña utom-obot ema esak “unana ifiọk” Paul, isuñ-utom koro enye ekewetde ete ke “Kpukpru obukidem idighe ukem-ukem obukidem, obukidem eke owo odu, obukidem eke unam onyūñ odu; obukidem eke inuen onyūñ odu; obukidem

eke iyak onyũ odu ñko” (1 Ñwed Corinth 15:39). Edi ke mfin emi, mmọ enyene ndinyime ete ke edi ata akpanikọ nte ata ifiọk nduñre utom-obot (science) ñko enyime Ñwed Abasi ye ifiọk nduñre utom-obot (science) eke enende esima ndisaña kiet. Edi Abasi ọkọnọ mmọ mbiba.

Mbet Mendel

Kiet ke otu mme ñkpọ emi nduñre utom-obot (science) eyarade emi onyũ afinade ekpep-ñkpọ mbaña ifiọk owo (evolutionist) edi se ekotde mbet Mendel. Mme andikpep ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolutionists) ema esọñọ enim ke akpanikọ ete ke mme ukpuhọre emi ekekade iso edu ke ekpri ye suñ-suñ usuñ ke ata ediwak isua, ke “mbufa” uduot ñkpọ emi enyenede uwem ema eka iso ewọrọ edu. Ñwed Abasi etiñ ọnọ nnyin ete ke “mkpasip odu ke idemesie”; ndien ewuhọ Andibot emi edi se Mendel ye mmọ efen ekutde ete ke edi ntre ke kpukpru ñkpọ eke enyenede uwem. Ewuhọ Mendel ayarade owut ete ke ñkukure se ibietde “obufa” edi ebuana emi “ñkani-ñkpọ” enyenede emi uwem okodude ke mmọ ọtọñdọ ke ini emi Abasi okobotde mmọ. Owo emi ọfiokde ñkpọ akan mme andikpep ifiọk eneni ke abaña utom-obot ama etiñ ete “Baba obufa ñkpọ kiet iduhe ke idak utin.”

Abasi ama obot ediwak mme nsio-nsio ñkpọ ke oruk mmọ. Oruk ebua edi 40 me 50, ańwa edi 40 me akande oro, mbiet edi oruk 5,000 me akande oro. Abasi okobot mme nsio-nsio oruk ñkpọ emi oto mbemiso-ekikere ye ima Esie man ke ini owo edide enye ekpenyene ndọñesit, inem ye inemesit.

Edi iwọrọke ite ke mmọ ndidu ke nsio-nsio oruk anam mmọ edi mbufa uduot. Abasi ama onim adaña man mmọ edi “ke oruk mmọ.” Ifiọk emi owo ekpepde-kpep enyene ikemeke ndibe nduk eyen esie idem koro eyen oro otode andinyene enye amana; edi ediyarade mfiok emi edi se itimerede ukpep-ñkpọ mbon nta-ifiok eneni ke abaña utom-obot (evolutionists) man ukpep-ñkpọ ifiok eneni ke abaña utom-obot (evolution) ọsọñọ ada akpana odu-uwem ñkpọ kiet akabare edi odu-uwem ñkpọ efen. Nte enye osuk akade iso ke nduñre, akamba andikpep (professor) kiet ke Ufok-ñwed nta-ifiok ke Columbia ama ayarade okut mme “nnan” nsuñ ke otu mme nsuñ emi edude ke mfri emi enye akanamde ebot ewọrọ ke nsen ke ekspeme mmọñ-eba emi enye okonimde ke uñwana-utin. Ke ntre kpukpru nditọ ufok-ñwed emi ekpepde ñkpọ ebaña nte ñkpọ enyenede uduot oto ke oruk esie ekenyene ndinyime nte se ekotde “mme anana-enyin iyak” ikedighe nnan koro mmọ ekeduñde ke anyan ini ke ekim aba-itiat, edi ekedi nnan mbemiso mmọ esuhọre ekedu ke mme aba-itiat, enyũ edu do koro oro ekedide eti ebiet iduñ ọnọ mmọ. Ke ntre, ema eyarade ukpep-ñkpọ mbon ifiok eneni ke abaña utom-obot ete ke edi nsu emi edọhọde ete ke “mme anana-enyin iyak” eke nana enyin koro mmọ ekeduñde ke ñkim-ñkim aba itiat.

Ukpep-ñkpọ Burbank emi ọdọhọde ete ke “mbufa” ekpoñidim edu edi se ukpep-ñkpọ Mendel ayararede owut ete ke mbufa ekpoñidim emi edude eto ke edibuana emi “mbak” ñkani ekpoñidim ebuana. Man enyime nte ke edi obufa uduot, andikpep mbaña ifiok eneni ke abaña utom-obot (evolutionist) enyene nditiñ nyarade nte ke mme “ubak” emi mbufa uduot etode ewọrọ ikoduhe toto ke eritọñ. Mmọ ikemeke nditiñ emi nyarade. Mbet Mendel edi se isọñdọ ida mfin, onyũ ekem ye Ikọ Abasi: “Abasi onyũ anam utom esie emi enye akanamde, okure ke ọyọhọ usen itiaba; ndien ke ọyọhọ usen itiaba enye odop kpukpru utom esie emi enye akanamde” (Genesis 2:2). Abasi okobot kpukpru ñkpọ onyũ okure utom edibot Esie. Edi Enye ke akaka iso akara mmọ.

Ntiñ-nnim ikọ Ye Ifiok Eneni ke Abaña Utom-Obot (Evolution)

Se ekpepde emi etiede nte se ekpedade esọñọ ukpep-ñkpọ ifiok eneni ke abaña utom-obot (evolution), eneñerede ọkọñọ ke ọkpọ mme unam ye owo emi ekutde ke ikpehe ke ikpehe ke idak isọñ, ke mme ikpọ obot ye ke ata esit isọñ. Mme ñkpọ eke enyenede uwem emi ekpride ekan oro edi coral ye starfish; edọhọ ete ke mmọ edu ke ikpehe ke ikpehe ñko ke idak isọñ. Ndien mme oruk ñkpọ uwem emi ekponde ekan oro edi, anawuri ekpe, enin, mme carmel; ekut mme mmọ emi ke ikpehe isọñ emi edude ke enyọñ enyọñ. Emi edi se mme andikpep-ñkpọ mbaña ifiok eneni ke abaña utom-obot (evolution) ewetde ndida nsọñọ ukpep-ñkpọ mmọ. Mmọ idokke kaña iduk esit-esit isọñ man ekut mme ọkpọ unam emi edude do. Ntuñọ ñkan idaha emi etibide edi itiat duop, emi edi ndida nnyom aran isọñ. Ata mme andikpep-ñkpọ mbaña esit isọñ enyime ete owo itimke ifiok ibat isua emi mme itiat edide tọñ nte mmọ ekedu. Owo ñko idiọñdọ isua emana mmọ ke adiana ke adiana tọñ nte mmọ ekewọrọ edu. Ke ñkañ eken, ke ediwak itie, nsuhọ mme ọkpọ unam emi ekutde asaña isio ye se andikpep-ñkpọ mbaña ifiok eneni ke abaña utom-obot (evolutionist) okotde “uduot” eke ekemde ye ukpep-ñkpọ eneni ke abaña utom-obot (evolution). Ke China, Norway, Alps, Scotland, New York, Tennessee, Georgia, Idaho, Montana, Alberta ye mme itie efen, se ekerede ete edi “ñkani ọkpọ” edu ke “mbufa ikpehe isọñ,” ndien “mbufa ọkpọ” edu ke “ñkani ikpehe isọñ.” Ñwọrọ-nda andikpep-ñkpọ mbaña isọñ ama etiñ ańwa-ańwa ete: “Mmotim mfiok ñkpọ mbaña obot ke mme ikpehe eyo esie nte owo efen emi odude uwem ọfiokde, ndien

nnyeneke ndik nditiñ nte ke kpukpru se ewetde ke abaña ukpep-ñkpọ nduñore esit isọñ, isọñọke ndomo esesit se andikpep-ñkpọ Darwin ekpepde.”

Mmọñ-Ukwọ

Ke ini se iwọrọde idu etuahade ye se ukpep-ñkpọ ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolution) ekpepde, mmọ ekot oro “ndudue,” ndien oro enyik mmọ ndidọhọ ete ke mme ndutime ke esit isọñ ekenuk mme obot efep ke itie mmọ ke ediwak ibat itiat enim ke mme itie efep emi mmọ edude ke emi. Andikpep-ñkpọ mbaña isọñ efep onyime ete, “se ekutde ke enyin, isọñọke nte ke ñkpọ ntre akanam ada itie.” Edi ke ikereke ibaña akwa Mmọñ-Ukwọ, enam añaña nte itiat ọkọwọrọde odu. Isọñke ndidiọñ nte akwa mmọñ emi Abasi ọkọdọñde ke ini Ukwọ ye mme ikpọ mbufut mmọñ emi eketode efuk mme ikpọ obot ema enam akamba ukpuhọre edu ke iso isọñ ke ofuri ini Ukwọ oro, ndien ekeme ndidi ukpuhọre emi ama odu ntre ke iso isọñ ke anyan ini. Akwa inua mmọñ emi ọshọreke oto ke enyọñ ikpọ obot aka mme ikpọ akpa inyañ ekeme ndidọk isọñ tutu enye akabare edi mme ebefe, onyuu ọwọñore mme ikpọ itiat okibi, asiak mme ikpọ usuñ mmọñ ye mme inyañ ñko: “Mmọñ onyuu okpon eti-eti ke isọñ” (Genesis 7:19).

Mme Itie Emi Mme Ọkpọ Unam Ebonode

Ukpep-ñkpọ emi owutde ete ke ema “emenerede” isọñ ke mme udem inyañ enyuu esuhọreke iso isọñ esin ke idak, edi ñkpọ-ntibe emi mme andikpep-ñkpọ mbaña ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolutionists) ekerede ete ke ama ada itie ke ata ediwak isua emi ekebede, edi inyeneke se edade ewut ete ke se mmọ etiñde emi edi akpanikọ. Ekedid mmem-mmem ñkpọ ọnọ mmọ ndikpep emi ke ini mme owo ekenimde ete ke ata esit isọñ edi mbrọre-mbrọre. Edi mfin emi, kpukpru mme andikpep-ñkpọ mbaña “Physics” enyime ete ke esit isọñ ọsọsọñ, onyuu ọdọñ mme nsio-nsio oruk ukwak nte iron, nickel ye mme nsio-nsio oruk ukwak eken; ke ntre, ewut nte kiet efep ke otu mme ọsọñ-urua ukpep-ñkpọ ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolution) edi nsu. Edi se ekpenimde ke akpanikọ ete ke ekedid Mmọñ-Ukwọ emi akanam mme itie emi ekutde mme ọkpọ unam ke esit isọñ edu ke mme itie eke mmọ edude.

Edisuk Ñka Iso Ndi Ukem-Ukem

Se mme andikpep-ñkpọ mbaña ifiọk owo (evolutionists) ekpepde emi mmọ edọhọde ete ke ñkoñ-ñkan ke se inyenede uwem oto ke ñkpri ñkan ke se idude uwem emi ema ekedodu ke ata ediwak isua emi ebefe, ndien mme ñkpọ emi eyesuk eka iso ke ukem ido oro ọkọrọ ye mbufa ñkpọ uwem efep emi ediwọrọde edu nte ini akade; emi edi se isọñode se Ikọ Abasi etiñde ete ke mme owo eyesuk eka iso efaña editọñ ntak ndi Ọbọñ enyuu edọhọ ete, “Eridi eke Enye ọkọñwọñode ete iyedi enye? Koro tọñ nte mme ete ekede idap, kpukpru ñkpọ etie kpasuk nte eketiede toto ke eritọñ ererimbot.” Peter, isuu-utom ama otim etiñ abaña se andikpep-ñkpọ mbaña ifiọk owo (evolutionist) afañade ke abaña eridi Ọbọñ onyuu ọnọ se Ñwed Abasi ekpepde abaña mmọñ-ukwọ ke ini enye ọdọhọde ete: “Koro ekoi efere ete, tutuko ikpa-enyọñ ama odu, ye isọñ emi Ikọ Abasi okosiode ke mmọñ owuk, onyuu adade mmọñ obot; ndien edi mmọñ ke ekeda efuk enyuu esobo ererimbot emi okodude adañoro” (2 Peter 3:5, 6).

Se Ini Ayarade

Nti mme andikpep-ñkpọ nduñore utom-obot obot (science) ema etiñ, ndien mfin, mmọ ke esuk etetiñ ebiet mme nsu-nsu ukpep-ñkpọ emi ediwak mme ekpep ukwañ ukpep-ñkpọ ekamade. Ñwed Abasi ọsọñ ada ke emana ke emana onyuu akan kpukpru ukọbọ mme ndidem, mme anditiñ ntiñ-nnim ikọ abiaña, mme andikpep nsu-nsu nduñore utom-obot ọkọrọ ye idem mmọ oro minimke ite ke Abasi odu. Mfin emi, etiñ ete ke ukpep-ñkpọ ifiọk eneni ke abaña utom-obot (evolution) “akpa” oto ke se nti mme andikpep ata nduñore utom-obot etiñde ndibiat enye. Nte nti nduñore ke utom-obot emenerede ke idaha esie, kpa ntre ke etetim ekut enyuu eyarade ete ke Edisana Ñwed Abasi enen ke kpukpru se Enye ekpepde abaña nduñore utom-obot. Edi Edisana Spirit akada mme andiwet Ñwed Abasi usuñ, onyuu ọnọ mmọ ifiọk obot, ndien Edisana Spirit ama onyuu odu ke ini emi Abasi okobotde ererimbot: “Spirit Abasi onyuu okubọ ke enyọñ mmọñ.”

Se Edisana Ñwed Abasi ekpepde abaña nte ekebotde kpukpru ñkpọ owut nnyin ntọñ owo. “Ntem ke Abasi obot owo esin ke mbiet Esiemọ” (Genesis 1:27). Ekpep-ñkpọ mbaña ifiọk owo (evolutionist) ekeme ndikere mme owo ọkọtọñ “didie,” edi ke ebefe oro, enye enyene ndiyime ete ke imọ ifiokke. Ke ekikere ekpep-ñkpọ mbaña ifiọk owo, ekeda ata ediwak isua ndinam kpukpru utom-obot eke ekenamde. Edi, akada Abasi usen itiekiet kpọt, emi enyenede “hour” edip ye inañ ke usen kiet, nditiñ Ikọ, ndien ofuri ererimbot ye se iyọhọde ke esit ewọrọ edu. “Ekeda uyo Jehovah enam enyọñ: ekeda ibifik inua Esie enam kpukpru udim mmọ” (Psalm 33:6).

MME MBUME

1. Nso idi ntak emi mmọ oro minimke ete ke Abasi odu ye mbon nsahi enyenede ọkpọsọn udọn ndidiọnọ mbaña n̄tọnọ uwem owo n̄kan ndidiọnọ mbaña udomo isua nte ererimbot ebighide tọnọ nte ekebot enye?
2. Nso idi ntak emi ukpep-n̄kpọ emi owutde ete ke uwem ọkọwọrọ oto ke mme n̄kpọ eke minyeneke uwem midighe se ekpenimde ke akpanikọ?
3. Nso n̄kpọ-ntibe emi akadade itie ke ekeme ndida n̄tīn nyarare mme n̄kpọ eke abañade mme ikpọ itiat?
4. Nso akpan idaha osop ke edinam edidomo iyip emi mme ekpep “nduñqre utom-obot” ekenamde?
5. Nso ikọ emi Paul, isuñ-utom eketiñde ke eyarare ekut ete ke ikọ oro edi ata ofuri akpanikọ kpa ye ke ifiok “nduñqre utom-obot” n̄ko?